

Fotråte hos sau: – Må ikke få fotfeste

Forfatter
Synnøve Vatn, Animalia

Sammendrag
Situasjonen når det gjelder fotråte endrer seg stadig, foreløpig først og fremst i Rogaland. Men det er også påvist ett nytt tilfelle i Buskerud. Totalt er det 24 tilfeller i Norge per 17. september 2008.

Publisert
2008

Referanse
Sau og Geit nr. 5/2008

Utskriftsdato
03.12.2023 www.fag.nsg.no

– Må ikke få fotfeste

Situasjonen når det gjelder fotråte endrer seg stadig, foreløpig først og fremst i Rogaland. Men det er også påvist ett nytt tilfelle i Buskerud. Totalt er det 24 tilfeller i Norge per 17. september.

Nye besetninger blir undersøkt enten på grunn av at de har vært kontaktflokker eller fordi dyreeierne selv har oppdaget halte dyr. I rundt en tredjedel av tilfellene som er oppdaget til nå, har det vært mange dyr med store forandringer i klauvene. Noen av disse fikk alvorlige symptomer mens dyra gikk på vanlig sommerbeite (kulturbeite).

«Ny» sykdom

Alvorlighetsgraden i en del av flokkene med fotråte gjør det sannsynlig at det er snakk om et nytt sykdomsbilde - ikke noe vi har hatt i mange år.

Det anses for lite sannsynlig at vi har hatt fotråte i Rogaland etter 1948, da siste kjente tilfelle ble rapportert. Denne kjensgjerning gjør at det haster å sette i verk tiltak for å begrense forekomsten og ikke minst hindre videre spredning. Slik situasjonen er i enkelte flokker er det ikke forenlig med god dyrevelferd og normalt sauehold. Det er derfor viktig å hindre spredning av fotråte til de områdene som ikke har sykdommen i dag. Dersom «alle» får fotråte og det fortsatt er slik at hvert tredje tilfelle er alvorlig, blir situasjonen fullstendig uholdbar.

Symptomer

Sykdommen fotråte er beskrevet inngående i de to foregående nummer av Sau og Geit. Det er viktig å undersøke både klauvspalten og klauvsålen for å avdekke symptomene. I tidlige og milde stadier er endringen mest synlig i klauvspalten, med hårløshet, lett rødme og et hvitt beleg. I alvorlige og lengre framskredne tilfeller løsner klauvkapselen. Det begynner i bakre del av klauvspalten, sprer seg så til sålen og kan til slutt omfatte hele klauvkapselen som til slutt kan falle av.

En del dyr vil ende opp med kroniske forandringer som gir seg utslag i deformerte klauver. Disse vil ofte kunne skille ut smitte med jevne og ujevne mellomrom. For å kvitte seg med smitten må derfor slike dyr slaktes.

Behandling av sjuke dyr

I en del av de tilfellene som har oppstått i sommer har utviklingen vært svært rask. Av hensyn til dyrevelferden, for å redusere omfanget av sykdommen og hindre utvikling av alvorlige tilfeller er det viktig å ta kontakt med veterinær og iverksette behandling raskt. Helsetjenesten for sau kan også bidra med råd i slike situasjoner. Fotbad med sinkulfat har en veldig god effekt på de fleste dyr. Antibiotika-behandling kan også være aktuelt.

Tiltak i regi av det offentlige

Fotråte er en B-sykdom og flokker som får påvist sykdommen båndlegges av det offentlige. Dette har til hensikt å beskytte andre flokker mot smitte. Flokker som båndlegges er hindret fra å delta i værring og kan sjølsagt ikke selge livdyr.

Når det gjelder fellesbeite ble det vurdert i hver enkelt flokk før fjell-sending tidligere i år. Hvordan situasjonen blir til neste år er foreløpig usikkert og vil avhenge av hvordan situasjonen utvikler seg. Hensynet til den enkelte med påvist sykdom må veies opp mot hensynet til alle andre.

I tillegg kartlegger Mattilsynet hvilke flokker som har hatt kontakt via værring, kjøp og salg, fellesbeite og lignende. Ut fra en skjønsmessig vurdering av smittefaren båndlegges også enkelte kontaktflokker av Mattilsynet.

Prosjekt Friske føtter

Fotråte er en sykdom sauenæringa ikke kan eller skal leve med, og målet er å bli kvitt sykdommen. For å oppnå det er det nødvendig med kartlegging av forekomsten, håndtering av smitta flokker og tiltak for å hindre spredning

av smitte. Prosjekt «Friske føtter» består av tre deler:

Del 1 - «Snu sauen»

Mattilsynet har utredet en del kontaktbesetninger og snudd et par tusen sauer allerede, men har ikke ressurser til å snu alle sauer i alle flokker som næringa selv mener bør utredes. Prosjekt «Snu sauen» er derfor igangsatt på NSG sitt initiativ og beskrives nærmere i en egen artikkel.

Del 2 - «Bad klauven»

En naturlig følge av å avdekke fotråte er å bli kvitt smitten i flokken gjennom et vellykket saneringsprogram. Det er òg en betingelse for at Mattilsynet skal oppheve restriksjonene. Helsetjenesten for sau har beskrevet et slikt program og utviklet en besøksrapport til bruk i slike prosesser. Programmet er oversendt Mattilsynet for godkjenning, men ansvaret for selve saneringen ligger hos produsent og lokal veterinær.

Det er fullt mulig å bli kvitt smitten igjen, men det krever god planlegging og grundig oppfølging. Sauene må snus før første fotbad og 2-4 uker etter siste fotbad. Dette for å sortere ut dyr som kan bære smitten selv etter fotbading, og for å ta ut de som ikke blir friske på tross av fotbading. I tillegg må de undersøkes på nytt før båndleggingen kan oppheves.

Del 3 - «Beskytt sauen»

Norsk sauenæring er tuftet på utnytting av ressursene i utmarka. Det gjør oss sårbare i forhold til smittsomme sykdommer. Det er derfor viktig at man unngår å utsette seg for andre og mindre nødvendige smittekontakter. Et bedre samsvar mellom kontakter man har på beite og i andre sammenhenger gjør at kontaktnettet blir mindre. Dermed blir smittespredningen mindre og nye tilfeller av sykdommer lar seg lettere håndtere. Det være seg fotråte eller andre smittsomme sykdommer vi har eller kan risikere å få. Det er av samme grunn viktig å melde fra med en gang dersom man har mistanke om fotråte i

Ved undersøkelse av klauvspalten sees rødme, hvitt belegg og hårløshet.

Ved nærmere undersøkelse ser man at hele sålen er borte på begge klauvene. Lammet har ingenting å gå på. Når slike tilfeller avdekkes er rask behandling nødvendig. Slike dyr kan, av velferdsmessige årsaker, ikke sendes på bil før de har begynt helingsprosessen.

Tar man en titt på framknærne på det samme lammet ser man tydelige spor etter at lammet har gått på knærne.

Voksen sau med store områder hvor sålen mangler. Etter forbad med sinksulfat vil det imidlertid allerede etter 3-4 dager være betydelig forbedring av tilstanden.

Klauv med kroniske forandringer, hvor det kun er ytterveggen av tåa som står igjen.

Klauv med kroniske forandringer. Slike dyr må slaktes for å kunne lykkes med sanering.

egen flokk, slik at ikke smitten får fotfeste i bokstavelig og overført betydning.

Ikke kjøp inn smitte

Livdyr er en viktig smittekilde som kan begrenses betydelig ved gode rutiner. Mange har behov for å kjøpe inn vær-lam før høstens paringssesong.

Helsetjenesten for sau anbefaler følgende smitteforebyggende tiltak:

- Be om «Egenerklæring helse» som fylles ut av selger. Den kan lastes ned fra HT-sau sin hjemmeside.

- Undersøk selv klauvene og klauvspalten grundig.
- Innkjøpte dyr bør settes i karantene og undersøkes på nytt før de slippes i flokken.
- I områdene med påvist fotråte eller med mange kontaktbesetninger (dvs. Rogaland, Buskerud, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder) anbefaler vi i tillegg at dyra fotbades med sinksulfat i 15 minutter både før og etter at de settes i karantene. Dette fordi dyr kan bære med seg

smitte uten å ha synlige forandringer i klauvene.

En stor jobb foran oss

Å bli kvitt fotråte er en stor men svært viktig oppgave. Det er viktig at vi fortsatt drar lasset sammen dersom vi skal lykkes. Det gjelder både produsenter, lokale veterinærer og organisasjonene i næringa og i forhold til offentlige myndigheter.

Tekst og foto: Synnøve Vatn
Helsetjenesten for sau